

Wat is het?

Een toolbox om leerkrachten te ondersteunen in het stimuleren van participatie in de klas.

Zo bouw je een leerlijn uit voor jouw klasgroep, afgestemd en gestructureerd.

Er zijn ook mogelijkheden om dit als klasteam te gebruiken of voor overleg, intervisie.

Aanpak

- Je kunt aan de hand van een instrument jezelf inschatten met een specifieke klasgroep voor ogen.
- De leerlingen kunnen dezelfde oefening doen waardoor je een beeld krijgt van hoe leerlingen je inschatten.
- De resultaten zorgen ervoor dat je afgestemd op de klasgroep gericht acties kunt ondernemen. Naast het inzetten op betrokkenheid en structuur, werden de tools geordend volgens 3 thema's: leerklimaat, feedback en leefklimaat. Daarnaast vind je bij elke tool een aantal parameters om jouw keuze op te baseren: tijdsduur, mate van sturing (leerkracht-, leerlinggestuurd) en klasschikking.

<https://www.arteveldehogeschool.be/participatieindeklas/>

Er worden workshops aangeboden onder de naam “inspraak en motivatie in de klas”. Deze kunnen ofwel “op maat” aangevraagd worden, dan wel in het geprogrammeerd aanbod te vinden op:

https://sites.arteveldehogeschool.be/partnersinleren/navormingen?fiel_d_opleiding_tid=1&field_doelgroep_tid=20&field_thema_tid=8

Wat is het?

Systeendenken laat kinderen **oorzaken en gevolgen van een duurzaamheidsvraagstuk onderzoeken**. Deze vraagstukken zijn complex en houden verband met tal van andere thema's of domeinen.

Bijv. het probleem van "plastic soep" heeft raakvlakken met de thema's water, afval, biodiversiteit, voeding,

Deze werkvorm helpt het denkproces te visualiseren en het onderzoek samen aan te pakken: kinderen horen en zien hoe klasgenoten erover denken. Dat stimuleert tot diepgaander denken en nog meer gevolgen en oorzaken in beeld te brengen.

Aanpak

- Materiaal: paraplu, papieren druppels, papiertape
- Plaats een grote paraplu centraal. Bekijk of lees de input (reportage, artikel,).
- Benoem het centrale probleem dat je wil onderzoeken. Kleef dit probleem op de stok van de paraplu.
- Geef elk kind min. 2 druppels. Op een druppel noteert elk kind een oorzaak, op de andere een gevolg van de centrale gebeurtenis.
- Kleef de oorzaken op de paraplu, leg de gevolgen onder de paraplu. Bespreek klassikaal. Laat elk kind verantwoorden waarom hij denkt dat X een oorzaak of gevolg is. Stimuleer tot verder nadenken over oorzaken en gevolgen.

<https://djapo.be/systeendenken-actualiteit-parapluutje/>

Wat is het?

“The Litter Challenge”: Gedragsbeïnvloeding inzetten om oplossingen te zoeken voor zwerfvuilproblemen in de leefomgeving van de leerlingen. Nudging is een voorbeeld van zo een techniek. Een nudge betekent letterlijk een duwtje. Door positieve alternatieven subtiel naar voor te schuiven, stimuleer je mensen onbewust om betere keuzes te maken. Na een kennismaking met de strategieën worden de leerlingen in groepjes uitgedaagd om via gedragsbeïnvloeding een creatieve oplossing te zoeken voor een zelf gekozen zwerfvuilprobleem en hier rond zelfstandig een experiment uit te voeren.

Aanpak

Traject van 3 à 4 weken verdeeld over twee workshops:

- Via ervaring inzicht krijgen in gedragsbeïnvloedingsstrategieën
- Identificeren lokaal probleem
- Uitwerken creatieve oplossing voor lokaal zwerfvuilprobleem
- Experiment uitvoeren en evalueren

Actiegericht

- gekoppeld aan de leefwereld van de leerling
- betrokken bij een reëel probleem
- handelingen verkennen, bedenken en uittesten

Samen

- partnerschappen inzetten
- diversiteit leerlingen inzetten
- in dialoog

Onderzoekend

- kritisch denken

GoodPlanet biedt heel wat workshops aan in scholen.

Voor meer informatie over ons aanbod: www.goodplanet.be

Wat is het?

Per dag gebruiken we in België zo'n 7400 l zoet water per persoon. Dat water komt niet alleen via de leidingen ons huis binnen, maar ook via alles wat we consumeren. Er is immers heel wat water nodig voor de productie van onze voeding, papier, kledij,...

In België importeren we 75% van ons zoet water. Soms komt dit water uit streken waar reeds een tekort is aan water zoals bv. bij katoen rond het Aralmeer, aardbeien uit Spanje,...

Aanpak

Via werkvormen systeemdenken ontdekken leerlingen wat zij hier zelf mee te maken hebben:

- Prikkel je leerlingen met een foto van het Aralmeer:
Wat is hier gebeurd?
- Maak een ketting met de verschillende productiestappen:
Duid aan waar je water gebruikt.
- Waar komt dit water vandaan? Duid het aan op een wereldkaart.
Wat heb jij te maken met de watervoorraden op die plaatsen?
- Bereken je eigen watervoetafdruk.
Waar kan jij water besparen?

Onderzoekend

wat hebben wij te maken met watervoorraden elders in de wereld?

Wat is het?

De KaMOShibai verhalen zijn 'MOSSIGE' verhalen die duurzaamheidsthema's hertalen op het niveau van kleuters. Ze worden gebracht in een kamishibai theater.

Omdat het vaak heel moeilijk is kleine kinderen te sturen in het aanleren van een goede attitude ten aanzien van de vele milieu uitdagingen, werden er verhalen ontworpen om op hun niveau de problematiek te duiden, te onderzoeken en op zoek te gaan naar mogelijke duurzame acties.

Aanpak:

Doorheen elk verhaal zijn sleutelvragen opgenomen die zowel de leerkracht als de kleuters leren nadenken over de uitdaging. De kleuters leren de linken maken met hun eigen leefwereld. Ze gaan op onderzoek uit om kritisch over de uitdaging te leren nadenken. Vanuit hun denken, hun waarden en emoties zoeken ze naar passende acties op hun niveau.

Jongeren in actie voor de SDG's

Actiegericht

- gekoppeld aan de leefwereld van de leerling
- betrokken bij een reëel probleem
- handelingen verkennen, bedenken en uittesten

Wat is het?

Jongeren worden uitgedaagd om diepgaand na te denken over het duurzaam maken van hun gemeente. *Hoe wil je dat jouw gemeente er in de toekomst uit ziet? Waar droom jij van? Waarom kiezen jullie deze SDG's? Hoe zetten we jullie droom om in een actie?* We onderzoeken welke waarden jongeren belangrijk vinden en hoe ze via samenwerking met stakeholders hun actie kracht kunnen bijzetten.

Aanpak

Via een escaperoom maken de jongeren kennis met de SDG's en prikkelen we hen om een diepgaander traject te starten. Elkaar inspireren en samen brainstormen, reflecteren en onderzoeken brengt ons bij duurzame actie-ideeën in de eigen gemeente. Jongeren leren partners betrekken bij de voorbereiding van de actie en voeren samen de actie uit. Evaluatie en reflectie zorgen voor een verdiepingsslag en integratie in de lokale beleidscontext.

<https://www.globaalkabaal.ninja/>

Scientist for Climate

Wat is het?

Bronnen om de hete hangijzers uit het klimaatdebat te leren kennen. Je krijgt er de recentste inzichten mee uit klimaatonderzoek om in de klas mee over in dialoog te gaan. Wat bepaalt ons klimaat? Wat zijn de belangrijkste oorzaken van de huidige klimaatverandering? Welke gevolgen zien we nu al en wat brengt de toekomst?

Lijst met bruikbare websites i.v.m. klimaatverandering

Internationale rapporten en data

- www.ipcc.ch
- <https://www.globalcarbonproject.org/>
- <https://climate.nasa.gov/vital-signs/global-temperature/>
- <https://climateactiontracker.org>

Wetenschappelijke artikelen of extra duiding

- www.carbonbrief.org
- <https://skepticalscience.com/>
- <https://theconversation.com/uk/topics/climate-change-27>
- <https://climatefeedback.org/>
- <https://klimaatvragen.be/nl>

Vlaanderen

- <https://klimaat.vmm.be/>

Universiteit Antwerpen

- <https://globalchangeecology.blog/>
- www.scientists4climate.be

Nederlandse wetenschappers

- <https://klimaatverandering.wordpress.com/>
- <https://www.tippingpointahead.nl/>

Gratis online klimaatcursussen (MOOCs etc.)

- <https://www.edx.org/course/making-sense-of-climate-science-denial-2> (over climate change denial)
- <https://www.edx.org/course/climate-change-the-science-and-global-impact> (door Michael Mann)
- <https://www.youtube.com/channel/UCi6RkdaEggRVKi3AzidF4ow> (Global Weirding door Katharine Hayhoe)

Andere

- <https://climatevisuals.org/>
- <http://www.climatechallenge.be/> (met online lesmateriaal)
- <https://www.sogetinformed.com/nl> (laagdrempelige informatie over klimaatverandering)

Wat is het?

Met de Energiekoffer breng je met je leerlingen het energieverbruik op school in kaart. Zo ontdek je waar de school duurzamer kan omspringen met energie.

Ga met de **Energiekoffer** aan de slag met de milieuwerkgroep, tijdens een projectweek, een geïntegreerde proef, de onderzoekcompetenties, ... Meet en inventariseer samen met je leerlingen de energieparameters en verzamel harde cijfers waarmee je de school kan sensibiliseren om in te zetten op klimaatvriendelijke maatregelen.

Wil je werken aan de vakoverschrijdende eindtermen duurzaamheid? Wil je graag weten hoe het zit met het sluiptverbruik op je school? Werkt de ventilatie naar behoren?

www.klimaatstad/gent

<https://klimaat.stad.gent/nl/themas/scholen>

Visie Klimaateducatie Dienst Milieu en Klimaat stad Gent:

door onderzoekend en creatief leren, begrijpen kinderen en jongeren de oorzaken van klimaatverandering en hoe de stad zich kan aanpassen.

Doelen:

- Kinderen en jongeren zijn zich bewust van de impact van de mens op klimaatverandering.
- Kinderen en jongeren worden door nudging gemotiveerd om te participeren aan een klimaatneutrale samenleving (school, stad).

Wat is het?

Wil je kinderen bewust laten kiezen en actie ondernemen voor een duurzame samenleving, dan is het van belang hen te laten nadenken over wat voor hen betekenisvol is. Filosoferen met kinderen betekent samen de betekenis van waarden en concepten onderzoeken. Bijv. als je al filosoferend ontdekt wat 'zorgzaamheid' voor jou betekent, dan helpt jou dat om keuzes en acties te bedenken waarin 'zorgzaamheid' een sleutelbegrip is. Bovendien stimuleert filosoferen het kritisch denken: elk antwoord dat je geeft, onderbouw je met een argument. Filosoferen helpt ook je eigen ideeën in vraag te stellen. Filosoferen doe je immers in dialoog: je ontdekt een diversiteit aan standpunten en dat verruimt je blik.

Aanpak

Je kan een filosofisch gesprek starten vanuit een al dan niet samen bedachte filosofische vraag. Of je kan eerst een werkvorm met de kinderen uitvoeren: zo verzamelen de kinderen al *denkstof* rond het thema.

- Verzamel de kinderen in de kring en stel de filosofische vraag.
- Neem tijdens het filosofisch gesprek de rol op van een 'niet-wetende' gespreksleider.
- Blijf neutraal: vermijd elk eigen oordeel in een vraag of reactie.
- Vat tussendoor samen en paraphraseer zodat alle kinderen het gesprek kunnen volgen.
- Vraag door: Waarom denk je dat? Ken je een voorbeeld? Is dat altijd zo? ...
- Rond het gesprek af met een antwoord waar de kinderen zich in vinden.
- Mogelijk heb je geen eensluidend antwoord, maar meerdere antwoorden.

Samen

- in dialoog
- diverse emoties en waarden opzoeken

Onderzoekend

- kritisch denken

Is afval dat je
recycleert nog
steeds afval?

Wat is het?

Klimaatverandering is een complex probleem dat niet los kan worden gezien van andere sociale- en milieuproblemen. Tijdens deze oefening zoeken we verbanden en leren we systeendenken (hoofd). Verder onderzoeken we emoties die er bij ons opkomen (hart).

Aanpak

- Kies een aantal foto's die verband houden met klimaatverandering.
Vb. Druk verkeer, ontbossing, intensieve veeteelt, enz.
- Druk deze foto's af en leg ze klaar op de banken.
- Laat de leerlingen plaatsnemen aan de banken. Laat ze in groepjes de volgende vragen beantwoorden:
 - Wat is de link met klimaatverandering?
 - Welke andere problemen houden verband met je foto?
(vb. luchtvervuiling door fijn stof, biodiversiteitsverlies, slechte werkomstandigheden, bodemvervuiling, enz.)
- Overloop elke foto klassikaal.
- Laat de leerlingen vrij plaatsnemen bij de foto met de problemen die ze zelf het grootst vinden. Laat hen vertellen waarom ze dit vinden en welke emoties er naar boven komen.
- In een volgende oefening kan je de actiemogelijkheden verkennen (handen).

<https://www.studioglobob.be/nl/workshop/climate-challenge>

Onderzoekend

- kritisch denken
- systeendenken

Samen

- in dialoog
- diverse emoties en waarden opzoeken

Voorbeelden van foto's die verband houden met klimaatverandering

Wat is het?

‘Ik deel’ is een educatief pakket dat alle mogelijke vormen van delen omvat.

Door leerlingen met elkaar en met anderen te laten delen en door samen met hen te reflecteren waarom ze dit doen, leren ze uiterst belangrijke sociale vaardigheden aan en werken ze mee aan een milieuvriendelijkere en betere wereld.

Aanpak

- Infofiches met achtergrondinformatie over het thema
- Lesfiches voor onder- en bovenbouw om het concept ‘delen’ aan te brengen in de klas
- Themafiches die ideeën aanreiken voor deelinitiatieven
- Praktijkfiches met praktische handleidingen voor deelinitiatieven
- Goede voorbeelden om inspiratie uit te halen

actiegericht

systeemdenken
duurzaamheidsbril (3 P's/ SDG's)

www.ikdeel.be (alle materiaal gratis beschikbaar)

www.studioglobbo.be

Wat is het? Rikolto (Vredeseilanden) – GoodFood@School

In alle Vlaamse scholen een gezond en duurzaam voedingsbeleid tegen 2021, zowel in de refter als in de klas. Een ambitieuze doelstelling? Dat zeker! Maar volgens ons broodnodig. Tegen 2050 lopen er ongeveer 9,7 miljard mensen op onze wereldbol. Willen we al deze mensen gezond blijven voeden, dan moeten we ons consumptiegedrag drastisch veranderen. Scholen zijn dé plek om jongeren bewust te maken van gezonde en duurzame voeding en om met z'n allen een eetcultuur te creëren met respect voor onze planeet en voor wie er voor ons eten zorgt!

Aanpak Werken aan een gezond en duurzaam voedingsbeleid op je school, het lijkt veel werk. Uiteraard gebeurt dit niet van vandaag op morgen. Om het jullie makkelijker te maken hebben wij dit opgedeeld in 7 behapbare stappen:

1. **Creëer een draagvlak op je school**
2. **Breng de beginsituatie op jouw school in kaart**
3. **Bepaal jullie prioriteiten en doelstellingen**
4. **Werk een actieplan uit voor jouw school**
5. **Voer je actieplan uit**
6. **Evalueer je acties en stuur bij**
7. **Veranker jouw beleid rond gezonde, duurzame voeding in het schoolbeleid**

Op onze website kan je per stap inspiratie opdoen over hoe je dit kan aanpakken en welk materiaal je hiervoor kan gebruiken. Zit je vast? Dan zijn wij er voor je om je bij te staan met raad en daad.

<https://www.goodfoodatschool.be/nl>

